№ 182 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 21 1902 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 21 № 182

ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Օգնութեան գործը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Կարսից. Նամակ Հնչեշտից. Նամակ Վերին-Ագուլիսից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Գիւղատնտեսական կարիքներ եւ փորձեր.

ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ

Գաղթականները շարունակում են խմբերով ուղեւորվել դէպի Կարս։ Մերձաւորապէս կարելի է ասել, որ մինչև այժմ Կարս ուղեւորվել է Թիֆլիսից մօտ 1500 անձ։

Այժմ գնացողների մէջ շատ կան կարօտեալներ, որոնց ճանապարհվելու համար անհրաժեշտութիւն է զգացվում նպաստի։ Մեր խմբագրութեան մէջ ժողոված գումարներից մենք ծախսել ենք տոմսակներ գնելու համար 800 րուբլի։

«Մշակի» ներկայ համարից մեր ընթերցողները կը տեղեկանան, որ Կարսում նահանգապետի թոյլտուութեամբ կազմվել է նպաստամատոյց մի մասնաժողով, որ ժողովում է գումարներ գաղթականների օգտին և պէտք է հոգայ նրանց անհրաժեշտ կարիքները։ Այդ մասնաժողովին մասնակցում են Կարսի պատուաւոր քաղաքացիներ՝ տեղական յաջորդի նախագահութեամբ։ Շատ մխիթարական և ուրախալի է այդ մասնաժողովի կազմվելը, որովհետև գաղթականներից շատերը շտապեցին հեռանալ Թիֆլիսից առանց բաւականաչափ ապահովութիւն ձեռք բերելու թէ իրանց ապրուստի և թէ ճանապարհորդութեան համար։ Մենք առայժմ կարողացել ենք օգնել գաղթականներին, տալով կարօտեալներին երկաթուղու տոմսակներ մինչև Կարս և շատ քիչ դէպքերում մասնաւոր նպաստներ։ Մենք այլապէս չէինք էլ կարող վարվել, քանի որ դեռ շատ գաղթականներ մնացել են մեր քաղաքում և նպաստի են սպասում, որպէս զի ճանապարհ ընկնեն Կարս։ Եթէ հասարակութեան նուիրատուութիւնները առատաձեռն լինէին և մենք մեծ գումարներ ստացած լինէինք, այն ժամանակ կարող եղած կը լինէինք ոչ միայն տոմսակներ գնել նրանց համար, այլ և ուրիշ օգնութիւններ հասցնել նրանց։

Անհրաժեշտ ենք համարում յայտնել, որ նուիրատուութիւններ ժողովելը ժամանակաւորապէս դադարեցրած է։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՐՍԻՑ

Օգոստոսի 19-ին

Հայրենիք վերադարձող թիւրքահայ գաղթականները խումբ-խումբ դիմում են դէպի Կարս, այստեղից երկիր գնալու համար, բայց դեռ ոչինչ յայտնի չէ՝ արդեօք թիւրք կառավարութիւնը պէտք է նրանց ընդունէ, թէ ոչ։ Այստեղի թիւրքաց հիւպատոսը հեռագիր պէտք է խփէ Կ. Պոլսից տեղեկութիւն ստանալու այդ հարցի առիթով, բայց դեռ մինչեւ այսօր այդ բանը չէ արել եւ խեղճ գաղթականներն անորոշ դրութեան մէջ մնացել են մոլորված եւ չը գիտեն անելիքները, մինչդեռ իւրաքանչիւր օր խումբ խումբ գալիս են ահագին բազմութիւն նրանց հայրենակիցներից եւ իրար գլխի հաւաքվում Կարսում։ Կարծում ենք, աւելի լաւ կը լինի գուցէ, եթէ ուրիշ խմբերի գալը մի որոշ ժամանակով յետաձգվի, մինչեւ այստեղ հասածների դրութիւնը որոշվի, որպէս զի եթէ թիւրք կառավարութիւնը նրանց չընդունէ, կրկին ահագին նեղութիւններ ու ծախսեր չը քաշեն իրանց տեղերը եւ նախկին գործերին վերադառնալու համար։

Հաւաքվածներն արդէն սկսել են օգնութեան կարիք զգալ եւ դիմել տեղիս յաջորդին եւ մասնաւոր մարդկանց իրանց դրութիւնը թեթեւացնելու համար։ Յաջորդ Կիւրեղ վարդապետ դիմումով տեղիս նահանգապետը թոյլ տուեց հայերի մէջ կամաւոր նուէրներ հաւաքել գաղթականներին օգնութիւն տալու համար, եւ յաջորդի հրաւէրով արդէն կազմվել է մի մասնաժողով նուիրատուութիւն հաւաքելու համար, որը արդէն սկսել է իր գործունէութիւնը։ Որովհետեւ յանձնաժողովի անդամները քաղաքիս աչքի ընկնող հարուստներից են, կարող կը լինեն զգալի գումար հաւաքել եւ երբէք չեն խնայի իրանց աշխատանքն ու միջոցը, որպէս զի արդիւնաւէտ լինի իրանց գործը եւ, թիւրքահայ եղբայրները հրաժեշտի րոպէին՝ գոնէ բարի յիշատակ տանեն իրանց հետ եւ գոհ սրտով հեռանան մեր երկրից, որտեղ տարիներ շարունակ, ի պատիւ մեր ժողովրդի, մանաւանդ գիւղացիների, ապաստան եւ օգնութիւն էին գտել, եւ այդ բանի շնորհիւ՝ այսպէս թէ այնպէս իրանց նիւթական դրութիւնը մասամբ ապահովել։ Որքան էլ մերոնց աջակցութիւնն առատաձեռն լինի, գաղթականները պարտաւոր են իրանց կողմից միջոցներ ձեռք առնել եւ մէկը միւսի վրա խիստ հսկել, որ չը լինի իրանցից մէկը իր վատ վարմունքով կամ անտեղի խնդիրներով ձանձրացնէ նրանց, որոնք օգնութեան գործը իրանց վզին են առել եւ փոխանակ ոգեւորելու՝ յուսահատեցնէ ու հեռու փախցնէ։

Ն. Նոհրատեան

ՆԱՄԱԿ ՀՆՉԵՇՏԻՑ

Օգոստոսի 13-ին

Ներկայ օգոստոսի 1-ին, Օդեսայում, երկար հիւանդութիւնից յետոյ, վախճանվեց Հնչեշտի մեծանուն կալուածատէր հայազգի իշխան Գրիգոր Մանուկ-բէյ՝ սրտի պայթիւնից եւ ջրգողութիւնից, որի մարմինը նոյն օգոստոսի 6-ին տեղափոխվելով Օդեսայից՝ հողին յանձնվեց իր տոհմական դամբարանում, որ Հնչեշտի եկեղեցու ներքնայարկումն է։

Հանգուցեալ Մանուկ-բէյ իր տոհմի արական սեռի վերջին ներկայացուցիչն էր։ Թաղման հանդէսը կատարեց ինքը Թեմակալ առաջնորդը եւ պատարագին երգում էր Գրիգորիօպոլի հայ օրիորդներից ու երիտասարդներից Զուբարեան քահանայի կազմած քառաձայն խումբը, որ իր ներդաշնակ երգով մեծ տպաւորութիւն գործեց։ Թեմակալ առաջնորդը վերջում մի հակիրճ, բայց գեղեցիկ դամբանականով բացատրեց Մանուկ-բէյի տոհմի արժանիքները։

Հանգուցեալը, ինչպէս եւ իր հայրն ու պապը, օժանդակում էր ինչպէս Կիշինեվի, նոյնպէս եւ Օդեսայի հայոց դպրոցներին, Էջմիածնին ամեն տարի 200 րուբլի էր ուղարկում, նպաստում էր տեղական եկեղեցուն ու հոգեւորականութեանը, տեղիս ռուսաց դպրոցին յատկացրել էր շէնք, վառելափայտ եւ ռոճիկ ուսուցչի համար, մի քանի աղքատ ընտանիքներ նրա նպաստովն էին միայն պահվում։ Հանգուցեալի կալուածներից լաւերը եւ մեծ մասը տրված էին դեռ իր հօր ժամանակվանից շատ ձեռնտու պայմաններով հայ պօսեսօրներին, որոնց նա չէր ճնշում երբէք անբերրիութեան տարիներում. մի շարք հայ ընտանիքներ էլ նրա տնտեսութեան մէջ այս կամ այն պաշտօնով ապրուստ էին հայթայթում։

Այս տոհմի աչքի ընկնող բարիքներից մինն էլ Հնչեշտի եկեղեցին է, որ իր ամբողջութեամբ նրա շնորհով է հիմնվել։ Թաղման ներկայ էր մեծ բազմութիւն շրջակայ քաղաքներից եւ մերձակայ գիւղերից։ Մանուկ-բէյ իր ամբողջ հարստութիւնը (9—10 միլիօն) կտակել է իր 3 քոյրերին, որոնք սակայն անզաւակ են, եւ որովհետեւ նրանցից երկուսը օտարահպատակ են, եւ տիրող օրէնքի համաձայն չեն կարող անշարժ կայք ունենալ Ռուսաստանում, ուստի մտադիր են 2—3 տարվայ ընթացքում ամեն ինչ իսպառ վաճառել։

Հանգուցեալի դագաղի վրա դրված կային 32 պսակ, ի միջի որոց Հնչեշտի հայ հասարակութիւնից, Կիշինեվի եւ Օդեսայի հայոց աղքատախնամ հոգաբարձութիւններից, տեղական հրէաների եւ ռուսաց դպրոցի ուսուցիչների կողմից ու Կիշինեվի հրդեհաշէջների ազատ խմբակցութիւնից։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՐԻՔՆԵՐ ՈՒ ՓՈՐՁԵՐ

«Մշակի» № 156-ում կան առաջարկված մի շարք հարցեր, որոնք վերաբերվում են մեր երկրի գիւղատնտեսական կարիքներին ու որոնց բազմակողմանի ուսումնասիրութիւնը ու պարզաբանումը նշանաւոր զարկ կարող է տալ այնպիսի ձեռնարկութիւնների ծագման ու իրագործման, որոնցից կախված է երկրի տնտեսական զարգացումն ու առաջադիմութիւնը։

Մեր գիւղական ժողովրդի տնտեսական վիճակի բարւոքումը կախված է այսուհետեւ միմիայն գիւղատնտեսական գիտութիւնների ու հմտութիւնների տարածումից, ժողովրդի կուլտուրական զարգացումից։ Տարէցտարի ազգաբնակութիւնը աճում է, իսկ հողի տարածութիւնը նրա աճման համապատասխան ոչ թէ միայն չէ ընդարձակվում, այլ դեռ տեղ-տեղ կրճատվում, խուզվում է ու այդպիսով կազմակերպվում են համայնական նոր շրջաններ ապագայի պէտքերի համար։ Շատ գիւղական համայնքներ այժմս ստիպված են սեղմվել, կծկվել, կուչ գալ, իրանց «լաշից ու բողազից կտրել» իրանց հողերում ապագայ ազգաբնակութեան համար տեղեր պատրաստելու նպատակով։ Հողն այդպիսով կրճատվում է, բայց այդ դեռ ոչինչ. նա չէ մշակվում, չէ պարարտացնվում, գնալով ուժասպառ է լինում ու անպէտքանում։ Եթէ նա մշակվի, ինչպէս հարկն է, եթէ նա յետ ստանայ այն նիւթերը, որոնց տարիների ընթացքում գիւղացին սոված հորթի պէս ծծել է նրանից, այն ժամանակ հողի արդիւնաւէտութիւնը լիովին բաւարարութիւն կը տայ նրա պահանջներին, եւ նրա դաժան աշխատանքը կը վարձատրվի անհամեմատ աւելի, քան այժմ։ Դանակը ոսկրին հասած դէպքում ծայրայեղ կարիքը ստիպում է գիւղացուն ձեռնամուխ լինել հողի պարարտացման,—բարեբախտաբար այդպիսի դէպքեր պատահում են այժմս,—հետեւանքը լինում է շատ մխիթարիչ ու քաջալերիչ։ Բայց հատ ու կտոր դէպքերը ընդհանրական բնաւորութիւն չեն ստանում. ընդհանուր, համատարած տնտեսական բարւոքում ու առաջադիմութիւն չէ նկատվում մեր գիւղական շրջաններում։

Շատ տեղերում գնալով տնտեսութիւնը աւելի ու աւելի ընկնում է ու քայքայվում. չքաւորութիւնը, խրոնիկական աղքատութիւնը բնական երեւոյթ է դառնում գիւղական կեանքում։ Դրա ամենագլխաւոր պատճառն է ժողովրդի մտաւոր ու նիւթական անկարողութիւնը՝ կռուել իր դէմ ելնող անվերջ չարիքների ու պատուհասների դէմ։ Պարզ բան է, որ նրա փրկութիւնը կախված է կրթութեան, գիւղատնտեսական գիտութեան ու հմտութեան տարածումից գլխաւորապէս։ Ասելն ու գրելը հեշտ է, իսկ կատարելը, ժողովրդի խաւերում լաւ գործեր սերմանելն ու բուսցնելը շատ ու շատ դժուար։ Հարկաւոր են հմուտ, բազմակողմանի զարգացման տէր ինստրուկտորներ, որոնք շրջեն գաւառից գաւառ, գիւղից գիւղ ու բանան ժողովրդի աչքերը։ Նրանք այն ժամանակ միայն կարող են մի բան շինել, երբ սրտացաւութեամբ, կատարեալ մարդասիրութեամբ վերաբերվեն ժողովրդի կարիքներին, երբ նրանք խօսեն գիւղացու հետ իբրեւ նրա անկեղծ բարեկամներ, այլ ոչ թէ չոր ու ցամաք չինօվնիկներ, որոշ հրահանգներ կատարող ձեւամոլ բիւրոկրատներ։

Ինստրուկտորը, ինչքան էլ նա արժանի լինի իր պատասխանատու կոչման, չէ կարող բան շինել առանց աչքով փորձերի։ Գիւղացին ոչ միայն պէտք է ականջով լսէ ու ուղեղով ըմբռնէ որ եւ է նոր բան, որ նրան համակրէ ու իւրացնէ, այլ եւ պէտք է աչքով տեսնէ նրա արդիւնքը, պէտք է շօշափէ նրա օգուտը, որ առանց որ եւ է կասկածի հաւատայ նրան ու առանց տատանումների ձեռնամուխ լինի նրա իրագործման իր տնտեսութեան մէջ։ Այդ պատճառով ինստրուկտորը պէտք է փորձից սկսէ իր գործը, իր պրօպագանդան ու ապա անցնի խօսքի։ Պէտք են համբերութիւն ու յամառութիւն ու լաւ ծանօթութիւն մեր ափական ամբոխի իներտ բնաւորութեան, քարացած անտարբերութեան հետ, որի մէջ իսկոյն եւ եթ դժուար է բուռն հետաքրքրութիւն վառել դէպի որ եւ է նոր ձեռնարկութիւն, նոր գործ։

Բնորոշ է շատ մեր ժողովրդի համար հետեւեալ փաստը։ Անցեալ 1901 թ. ապրիլին կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան գործունեայ անդամներից մինը, որ մի եւ նոյն ժամանակ ամենալաւ, ժողովրդասէր ու բազմակողմանի զարգացման տէր ինստրուկտոր է, պ. Սիմէօն Զաւարեանը, ամբողջ երկու շաբաթ շարունակ Գանձակում փորձեր էր անում. տնկում էր ամերիկական տեսակի վազեր, որոնք անմատչելի են ֆիլօքսերային ու որոնք այդպիսով առաջին անգամն էին մուտք գործում Գանձակ։ Երկու շաբաթվայ ընթացքում մի անգամ գոնէ դէպք չը պատահեց, որ այգեգործութեամբ պարապող անձինք գան, տեսնեն պ. Զաւարեանի փորձերը, հետաքրքրվեն, տեղեկութիւններ հարցնեն նրանից, հարցեր առաջարկեն, օգտվեն նրա գիտութիւնից ու նրա մշտական պատրաստականութիւնից օգնել, օգտաւէտ լինել բոլոր իրան դիմողներին։ Այգետէրերն ու այգեպանները յօրանջելով անցնում էին պ. Զաւարեանցի մօտով, երբեմն այսպիսի հարց ու պատասխան տալով իրար՝ «էն հի՞նչ ա անում էն քաղքցին»։—«Թռանգի վազն ա տնկում»։—«Ի՞նչի համար ա տնկում»։—«Ասում են, որ ճիճուներն ու պղոշները նրա տակիկը չեն ուտում»։—«Խի, նա նրա տակն ա մտել ու տեսե՞լ»։—«Բալքի մտել ա»։—«Էդ հով ա դրան ուղարկել»։—«Թիֆլիսի օբչեստը»։—«Նհախ բան ա, նհախ. ափսոս թագաւորի փողեր, ափսոս, որ էդհէնց դատարկ բաների վրա են ծախսվում»։ Ափսոս, որ պ. Զաւարեանը յատուկ կրեդիտ չունէր իր փորձերին զուռնա հրաւիրելու. այն ժամանակ անշուշտ նա հետաքրքրվողների մեծ բազմութիւն կը հաւաքէր իր շուրջը, որոնք զմայլվելով զուռնայով հարեւանցօրէն գոնէ մտիկ կը տային ու կիմանային, թէ ինչպէս են տնկում նոր տեսակի վազերը ու ինչ պայմաններ են պահանջվում նրանց աճեցման ու զարգացման համար։ Արած փորձը այն ժամանակ միայն որ եւ է դրական արդիւնք կը տայ յօգուտ տեղական այգեգործութեան, երբ նրա արդիւնքը տեղացիները կը տեսնեն իրանց աչքերով ու երբ այդ արդիւնքը քանակութեամբ ու որակութեամբ կը գերազանցէ տեղական վազերի արդիւնքից։ Այդ բանին հասնելու համար հարկաւոր են երկար տարիներ ու եւս առաւել երկար համբերութիւն ու անընկճելի յամառութիւն։

Հողից ոչ պակաս կարեւոր է գիւղացու համար անտառը։ Հողը ուժասպառ է լինում ու գիւղացին ջանք չէ գործ դնում նրան պարարտացնել արհեստական միջոցներով։ Անտառն էլ տարէց տարի կտրում, փչացնում են, ու ոչ ոք չէ մտածում արհեստական կերպով անտառ աճեցնել։ Անտառների անհետանալուց առաջ է գալիս ջրի պակասութիւն, աղբիւրների եւ առուակների ցամաքումն։ Այն տեղերում, ուր անտառներ քիչ կան, կամ բոլորովին չը կան, երաշտը խրոնիքական երեւոյթ ու մշտական աղէտ է։ Դա անհամեմատ աւելի մեծ չարիք է, քան այն, որ գիւղացին փայտ չէ ճարում շէնքի եւ վառելիքի համար։ Եղած անտառների կանոնաւոր, խիստ տնտեսաբար պահպանելուց

Ճաշի միջոցին մեր Թեմակալը, կրկնելով իր դամբանականի վերջաբանը, առաջարկեց բէյի քոյրերին՝ յաւերժացնել իրանց վաղամեռիկ եղբօր եւ ամբողջ տոհմի յիշատակը մի բարի գործով, որի առիթով օրինակ բերեց՝ նրանց ազգակից Լազարեանների բարեգործութիւնները եւ մասամբ իրանց հօրեղբօր՝ Ֆարհատ-բէյին, որը Պարիզում իր մահկանացուն կնքելիս կտակել է 75,000 ր. Լազարեան ճեմարանին։ Առաջնորդը պարզեց նրանց առաջ Էջմիածնի նիւթական դրութիւնը, յիշեցրեց, որ եւ իրանց տնային եկեղեցին եւս չը պէտք է մոռացվի, եւ թէ մի այդպիսի օժանդակութեան շատ կարօտ են եւ մեր դպրոցները... Հանգուցեալի քոյրերը խոստացան անել, ինչ որ հնարաւորութիւն կունենան փոխադարձաբար խորհրդակցելուց յետոյ, առարկելով միայն, որ դեռ իրանք ժառանգութեան իրաւունքի մէջ չեն հաստատված։

Բէյի հարուստ գրադարանի ռուսերէն գրքերի բաժինը, համաձայն իր կտակի, նուիրված է Օդեսայի համալսարանին, իսկ հայկական բաժինը, որ պարունակում է իր մէջ 82 գրւածքներ, 1735—1860 թ., համաձայն Թեմակալ առաջնորդի առաջարկութեան՝ նուիրեցին Էջմիածնի ճեմարանին։ Դրանց թւումն են եւ բէյի հօր ու պապի նամակները բարձրաստիճան անձանց հետ, որոնց մէջ թւով շատ են եւ մեր Ներսէս V-դ Կաթողիկոսի (այն ժամանակվայ դեռ Բեսարաբիայի առաջնորդ եւ Յովհաննէս Մանուկ-բէյի մօտ բարեկամ) նամակները, հայերէն եւ թուրքերէն լեզուներով, եւս Խաչ. Լազարեանի գրութիւնները, որոնք կարող են այն ժամանակվայ գործերի վրա քիչ թէ շատ լոյս սփռել։

Այսպիսով մի հարուստ եւ բարձր տոհմ, ազգով հայ, բայց հայերին շատ քիչ ծանօթ, իսպառ չքանում է, առանց խոր հետքեր թողնելու մեր ազգային պատմութեան էջերում, եթէ հանգուցեալի քոյրերը չը մտածեն այդ մասին։

Յով. քահ. Աբրահամեան

ՆԱՄԱԿ ՎԵՐԻՆ-ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ

Յուլիսի 30-ին

«Մշակի» № 154-ի մէջ ասացինք, որ Վերին-Ագուլիսում բժիշկ չէ մնում։ Քննենք այժմ դրա պատճառը։ Ագուլիսը, ինչպէս ամեն մի գիւղ կամ գաւառական փոքրիկ քաղաք, իր կլիմայական եւ կեանքի պայմաններով չէ կարող առատ նիւթ մատակարարել մի հետաքրքիր բժշկի ոչ նիւթական եւ ոչ գիտական տեսակէտից։ Հեռու ապականված կեանքի աւերումներից, ապրում է ագուլեցին այս յետ ընկած նեղ ձորում եւ իր տնտեսական ու բարոյական կեանքով, համեմատաբար, բժշկի քիչ կարիք ունի։ Եւ եթէ զօկ տղամարդը, բժշկի համար հետաքրքիր մի երկրում ժառանգում է մի «հետաքրքիր» հիւանդութիւն, նա աշխատում է ազատվել նրանից օտար երկնքի տակ, իսկ եթէ այդ չէ աջողվում, կամ չէ անում նա, իր հայրենիքում եղած բժշկին սովորաբար չէ էլ հաւատում...

Այսպիսով՝ տեղական բժշկին մնում է մալարիա, (որովայնատենդ), դէզինտերիա (արիւնալուծ), տարվայ մէջ մի քանի հատ էլ գուցէ սկարլատինա եւ զանազան բգացաւեր, հասարակ տեսակի, հասարակ աչքացաւի (կոնիւկտիւիտի) հետ միասին։ Աչքի առաջ պիտի ունենալ, որ ամեն անգամ բժշկի օգնութեան չեն դիմում։ Օրինակ, մեզանում վերջին տարիներս բուն է դրել ինֆլուէնցան եւ կատարեալ էպիդեմիայի բնաւորութիւն է ստացել, բայց չը նայելով դրան, շատ քչերն են բժշկի դիմում. ընդհակառակը՝ նրանք մխիթարվում են նրանով, որ «բոլորն էլ այսպէս են». այնպէս որ ինֆլուէնցան սովորական հիւանդութիւն է դառել մեզանում, ինչպէս ծաղիկը, կարմրուկը, որոնց համար գրեթէ ոչ ոք բժշկի չէ դիմում։ Ունենք ռեվմատիկներ, ներվային, կանացի եւ ստամոքսային տեւական, քրօնիկ հիւանդներ, բայց նրանք շատ էլ չեն դիմում տեղական բժշկին, այլ մեծ մասամբ այնքան շատ խոստացող հանքային ջրերն են գնում, երկարատեւ ցաւերից ազատվելու...

Այսպիսով մի բժիշկ կարող է 10 տարի մնալ այստեղ եւ կլինիկաներում սովորած 100 տեսակ հիւանդութիւններից ոչ մէկին չը պատահել եւ ժամանակի ընթացքում՝ փառաւոր կերպով բոլորը մոռանալ։ Այս էլ կայ, որ իրանից աւելի գիտեցողը չը կայ, որ նրանից բան սովորէ, սրա հետ միասին՝ մրցում էլ չը կայ, որ նրան խթանէ, զարկ տայ, առաջ մղէ։ Մեզանում կարող է պատահել, որ շաբաթներով բժիշկը պարապ մնայ եւ ակնապիշ, բերանը բաց սպասէ, թէ երբ պիտի մէկը մահվան տագնապի մէջ լինի, որ իրան հրաւիրեն։ Մինչդեռ այն ժամանակ, երբ բժիշկը ձեռները ծալած, տանը նստած է, տասնեակ մարդիկ կարիք ունեն նրան դիմելու, բայց անիծեալ «վիզիտը» յետ է կասեցնում նրանց բարի դիտաւորութիւնից։ Ա՜խ, այդ «վիզիտը» որքան անսիրտ եւ որքան զզվելի է նա, անմիտ, մանաւանդ գիւղում, եւ քանի որ գոյութիւն ունի վիզիտ հօնօրարի յիմար սիստեմը, բժիշկը, որքան եւ լաւ պատրաստված լինի նա, շատ քիչ ծառայութիւն կարող է անել ազգաբնակութեան։

Եւ ինչո՞ւ համար, պարզ է.—հիւանդի տէրը առհասարակ, մանաւանդ զօկը, բժշկին մի անգամ իր տուն բերելու համար 2—3 րուբլի տալ հեշտութեամբ չէ համաձայնում, այս պատճառով էլ բժշկի գալը եթէ իզուր էլ չէ անցնում եւ նա ազատում է հիւանդին մահվան ճանկերից, հիւանդութեան թոյնը այնքան է թուլացրած լինում հիւանդի օրգանիզմը, որ նա տրամադիր է դառնում ուրիշ շատ հիւանդութիւնների համար։ Չը մոռանանք ռեցեպտներով բժշկվելը. եթէ ագուլեցու երեխայի ստամոքսը, օրինակ, ցաւել է 5 տարի առաջ եւ բժիշկը դեղ է նշանակել, այժմ էլ կրկնում է նոյն դեղատոմսը՝ առանց հարցնելու ցաւի պատճառը։ Իսկ եթէ վիզիտի հարց չը կայ մէջտեղ, բժիշկը ռոճկով է եւ հիւանդի տէրը գիտէ, որ բժշկին դիմէ մի անգամ, թէ 100 անգամ, կամ բոլորովին չը դիմէ, մի եւ նոյն է՝ նշանակած ռոճիկը պիտի տայ, այն ժամանակ նա հիւանդութեան հէնց սկզբին կը դիմէ նրան եւ շատ շատ դէպքերում բժշկին կաջողվի ազատել հիւանդին իզուր տանջվելուց։ Բժիշկն էլ ազատ կը լինի իր փափուկ դրութիւնից, իսկապէս դժուար կացութիւնից։ Մենք հաւատացած ենք, որ բժիշկը շատ անգամ, նոյն իսկ վտանգաւոր դրութեան ժամանակ, քաշվում է հիւանդին այցելելուց, որպէս զի մի գուցէ իզուր բամբասանք չը բարձէ իր վրա, թէ շատ եկաւ... Բացի այդ այն ժամանակ մենք համեմատաբար շատ քիչ զոհ կը տանք դիֆտերիտին, թոքախտին. մեզանից շատերը զերծ կը մնան կաշվի զանազան հիւանդութիւններից եւ հանքային ջրերում հիւծող հիւանդութիւնների համար չռայլած հազարները մեր գրպանում կը մնան։

Չենք ուզում երկար խօսել վիզիտի վնասակարութեան մասին, ասենք միայն, որ գիւղում, ուր չը կան մասնագէտներ, այդ սիստեմը անմիտ է միանգամայն, անօգուտ։ Բժիշկը մեզ պիտի սովորցնէ առողջապահութիւն, թէ ինչպէս ապրենք, որ չը հիւանդանանք, կամ, որքան կարելի է, քիչ հիւանդանանք։ Այս է բժշկի բարոյական, քաղաքացիական պարտականութիւնը. այսպէս պիտի լինի նա.—բժշկութիւնը գիտութիւն է եւ ոչ արհեստ։ Տարաբաղդաբար, ներկայ պարագաներում բժիշկը իր գործունէութեամբ քիչ է տարբերվում քահանայից, սափրիչից։ Բայց այս ստոր կացութիւնից կարելի է հանել եւ բժշկի գործունէութիւնը օգտաւէտ դարձնել վիզիտի վերացմամբ եւ ռոճիկով տնտեսապէս նրան ապահովելով։ Տգէտ չինացիք այս հարցում մեզանից աւելի առաջ են. յայտնի է, որ նրանք բժշկին վճարում են միայն այն ժամանակ, երբ հիւ... չեն։ Ականջ՝ հեռու գնացինք։

Ուսման համար նիւթ չունենալու հետ ... սին, այստեղի բժիշկը անձնական տեսակ... զուրկ պիտի լինի ամեն տեսակ բաւակ... թիւնից։ Օպէրա, թատրոն, կոնֆերէնցիա, կերական շրջան—այս բոլորին մնաս բա... պիտի ասէ նա։ Առհասարակ, բարոյական ... ւականութիւն շատ քիչ կարող է գտնել մ... նում ինչպէս ամեն մի ինտելիգենտ պաշ... նեայ, այնպէս եւ մի բժիշկ —մենք շատ ... բծախնդիր, իսկ մեր անպարտաճանաչ... թիւնը չէ կարող չը զզվեցնել վաճառա... նական յատկութիւններից զուրկ մի բժ... —Ինչպէս առհասարակ, այնպէս էլ բժշկ... մենք հեշտութեամբ չենք վճարի մեր պարտ... մինչեւ որ մեզ չը յիշեցնեն եւ այն՝ մի քա... անգամ...

Այս պայմաններից տուժում է աւելի տեղ... ցի բժիշկը. հէնց այս պատճառով է, որ դ... չէ պատահել՝ տեսնենք ագուլեցի մի բժ... մնայ այստեղ մի քանի տարով եւ դժուար կը մնայ այսպիսի հանգամանքներում... բան է, եթէ բժիշկը, լինի նա օտար, թէ տ... ղացի, ինքը իր համար շրջան ստեղծէ, աճեց... նրա մէջ առողջապահութեան եւ դաստիար... կութեան վերաբերեալ ուղղ մտքեր, ու... ցոյց լինի հասարակական շատ գործերում, ... խօսքով՝ բժիշկը զբաղվի ոչ միայն մարդկ... ֆիզիքական, այլ եւ մտաւոր ախտերի բժշկ... թեամբ. այն ժամանակ նա, շատ նեղութի... ների եւ զրկանքների հետ միասին՝ ստանայ եւ հոգեկան բաւականութիւն։ ... այս բարոյական պարտքը կարող ենք դնել ... բժշկի վրա այն ժամանակ, երբ նրան կապ... հովենք տնտեսապէս։ Բժշկին ռոճիկ նշանակ... լով՝ մենք կարող ենք պահանջել, որ նա լի... ոչ լոկ պաշտօնեայ, ոչ չինովնիկ, այլ ուսու... ցիչ, ղեկավար մեզ համար։ Գուցէ այն ժամա... նակ մենք ստիպված չը լինենք այսքան յաճա... բժիշկներ փոխել, մի հանգամանք, որ այնքա... էլ ձեռնտու չէ մեզ, որովհետեւ բժիշկը ... քանի տարի պիտի մնայ մի տեղ, որպէս ... հնարաւորութիւն ունենայ հետազօտելու տե... ղական կլիմայական պայմանները, ջուրը, ... ւանդութիւնները եւ այդ հիւանդութիւններ... առաջացնող պատճառները վերացնելու ջան... Բայց ընդհակառակը՝ բժիշկը, տեղական դեղ... տան հետ անգամ լաւ չը ծանօթացած, թող... նում, հեռանում է։ Պատահում է երբեմն, ... բժշկին մենք ինքներս ենք հրաժարեցնում. ... սենք՝ այդ լաւ է—վատ բժիշկը մեզ համ... բնաւ ձեռնտու չէ եւ մենք ստիպված ենք ... նում, ամեն հասարակ բանի համար, Օրդու...

զատ հարկաւոր եւ հնարաւոր են արհեստական անտառներ։ Շատ տեղերում այժմս գիւղացիները անտառներ կը տնկեն, եթէ նրանց իրաւունք տրվի օգտվել այդ անտառներից այնպէս, ինչպէս օգտվում են իրանց այգիներից։ Դրա համար հարկաւոր է որոշ տեղեր յատկացնել անտառների աճեցման ու անորոշ ժամանակով կապալով տալ գիւղացիներին, որ նրանք իրանց առած տեղերում ծառեր տնկեն, հոգ տանեն նրանց աճեցման համար ու յետոյ օգտվեն այնպէս, ինչպէս մասնաւոր անտառատէրերն են օգտվում իրանց անտառներից, ենթարկվելով անտառների պահպանութեան համար սահմանած որոշ կանոնադրութեան։ Հիմա գիւղացին այն կարծիքի է, որ եթէ նա անտառի համար յարմար հողի որոշ տարածութիւն շրջապատէ ցանկապատով ու այնտեղ անտառ տնկէ, ժամանակով, ծառերի հասունանալուց յետոյ, կը գան նրա ձեռքից կը խլեն այդ անտառը ու կը միացնեն նրան արքունական անտառներին։ Այդ պատճառով էլ նա գիւղատնտեսութեան այդ կարեւոր ճիւղի վրա ոչ մի ուշադրութիւն չէ դարձնում։ Գանձակի գաւառում արհեստական կերպով անտառ աճեցնելու աջող փորձ եղել է Խաչակապ գիւղի մօտ գտնվող Թարգմանչաց վանքի կալուածքում՝ շնորհիւ վանքի խնամակալ գանձակեցի Ներսէս Տէր-Ներսէսեանի, այժմս հանգուցեալ։ Ընդամենը քսան տարվայ ընթացքում այնտեղ, ուր լերկ, չոր ու ցամաք քարքարոտ գետին էր միայն, աճել ու զարգացել է հրաշալի ստուերախիտ անտառ, մօտ երկու հարիւր դեսեատինաչափ։ Շրջակայ գիւղացիները օգտվել են սկսել նրա փայտից ու գերաններից. բազմացել են անտառի խորքում աղբիւրները. ծնունդ են ստացել առուակներ. երաշտ այն տեղերում այլ եւս չէ պատահում, ու այդպիսով մատաղ անտառը ամեն րոպէ զգալ է տալիս իր անգնահատելի օգուտները։ Նոյնանման փորձեր շատ կը լինեն, եթէ գիւղացին կամ գիւղական համայնքը հաւատացած լինեն, որ իրանց աճեցրած անտառը վերջ ի վերջոյ նրանցից չի խլվի։

Անասնապահութիւնն ու կաթնատնտեսութիւնը մեզանում գտնվում են նոյնպէս շատ անմխիթար վիճակի մէջ։ Մեր գիւղացին միշտ տանջվում է իր անասունների համար. տարվայ մեծ մասը նրանց համար կեր, ապուռ է հայթայթում, իսկ տարին հազիւ մի 3—4 ամիս նա կաթ, մածուն, իւղ ու պանիր ստանալիս լինի. մնացած ժամանակ նրա անասունները լղար են ու կաթնազուրկ։ Հայ ու թուրք գիւղում ձմեռը մի փութ կարագ իւղ ու մի բաժակ թարմ կաթ ճարելը մեծ հրաշագործութիւն է, այն ինչ Ելենենդորֆի գերմանացիները ձմեռը հեղեղում են Գանձակը կաթով ու կարագով։ Այդ գործին եւս կարող են զարկ տալ լաւ օրինակները ու լաւ ինստրուկտորները։ Գանձակի գաւառում օրինակելի անասնապահութեամբ ու կաթնատնտեսութեամբ պարապում է գերմանացի Ֆօրերը։ Իր նախիրը ձմեռը պահում է նա Կուրի ափերին, իսկ ամառը Պիրալօվից գնած իր լեռնային կալուածքում, որը գտնվում է Զովղառ, Խաչակապ ու Բարսում գիւղերին կից։ Արտադրում է նա մեծ քանակութեամբ իւղ ու ընտիր տեսակի պանիր։ Գովելի է Ֆօրերի գործը, տնտեսութիւնը, բայց գովելի չէ այն, որ նա այդ համակրելի գործը անմատչելի է պահում շրջակայ ազգաբնակութեան համար, որն այդպիսով զուրկ է հնարաւորութիւնից որ եւ է օգտակար բան սովորել ու ընդօրինակել նրանից։ Գերմանական էգօիզմը չինական պատի պէս անմատչելի է դարձնում հայ գիւղացիների համար գիտութեան ու կուլտուրայի հրաշալիքները։ Եթէ այդպիսի մի քանի օրինակելի ֆերմաներ լինեն գաւառի զանազան կէտերում ու մի եւ նոյն ժամանակ մատչելի լինեն գիւղական մասսային, կասկած չը կայ, որ մեր գիւղերի անասնապահութիւնը ու կաթնատնտեսութիւնը քիչ-քիչ դուրս կը գան նախնական վիճակից, ու գիւղացին կազատվի «ցամաք հացով եօլա գնալուց»։ Օրինակելի ֆերմաները ամենից առաջ պէտք է հեշտացնեն լաւ տեսակի կովեր գնելը գիւղացիների համար։

Գանձակի գաւառում գիւղատնտեսութեան աչքի ընկնող ճիւղ է նաեւ մեղուաբուծութիւնը, որը նախնական վիճակից դուրս գալու յոյսեր է տալիս արդէն։ Ի դէպ, այս տարի մեղր համարեա թէ բնաւ չը կայ. եթէ մեղուները կարողանան իրանց պահել, այն էլ մեծ բան է։ Օրինակելի մեղուանոցները նշանաւոր զարկ կը տան այդ գործին։ Այդպիսի մեղուանոց մեր գաւառում գտնվում է Բանանց գիւղում, որը պատկանում է տեղացի գիւղատնտես Յովհաննէս Յովհաննէսեանցին։ Արդէն տասը տարուց աւել է, ինչ նա պարապում է այդ գործով, ամերիկական (Դադանի) սիստեմի մեղուաբուծութեամբ ու ստանում է անհամեմատ աւելի արդիւնք, քան հին ձեւով պարապող մեղուաբուծները։ Յովհաննէսեանը Գանձակի գաւառում նոր սիստեմի մեղուաբուծութեան պիոներ կարող է համարվել։ Ունի նա մեղուաբուծութեան վերաբերեալ լաւ գրադարան, գործիքներ. տարէց տարի կատարելագործում է իր գործը, թէեւ այս տարի նրա մեղուները եւս համարեա ոչինչ չեն արտադրել։ Գովելի է այն, որ պ. Յովհաննէսեանը իր մեղուանոցը միշտ մատչելի է պահում բոլոր հետաքրքրվողների համար, օգտաւէտ խորհուրդներ ու ցուցմունքներ է տալիս բոլոր իրան դիմող գիւղացի մեղուաբուծներին ու նոյն իսկ կանոնաւոր պարապում է ցանկացողների հետ, ծանօթացնում է նրանց գործի մանրամասնութեան հետ առանց որ եւ է վարձատրութեան ու առանց այն երկիւղի, թէ կաւելանան իր հետ մրցողները ու այդպիսով ինքը քիչ շահ կը ստանայ իր գործից, ինչպէս անում է այդ վերեւ յիշած գերմանացի գիւղատնտես միլիօնէրը։

Անհատական ձեռնարկութիւնները այն ժամանակ միայն կարող են օգտաւէտ լինել ժողովրդական մասսային, երբ անհատները չ... ղեկավարվում նեղ անձնական շահերով միայ... այլ աւելի գաղափարի, բարձր պարտաճանա... չութեան պահանջներով։ Այդպիսի անհատներ... շատ հազուագիւտ են, ուստի միմիայն նրանց վրա յոյս դնել չէ կարելի։ Պէտք է գիւղա... տնտեսական ընկերութիւնը իր ճիւղերով մշա... կան հոգ տանէ երկրի տնտեսական բարւոքմ... համար։ Բացի ղեկավարելուց ժողովրդակ... տնտեսութիւնը, բացի լաւ խորհուրդներ... ցուցմունքներից ու օրինակներից, պէտք է ... բան, ժողովրդին, տալ նաեւ ամենագլխ... միջոցը նրա տնտեսական առաջադիմութեան ու կազդուրման—էժան կրեդիտ։ Մեր գիւղ... րը շատ քիչ բացառութեամբ գերի են վաշխառ... ների ձեռքերում. 12-ից մինչեւ 50 տոկոս... փող վերցնելը ամենասովորական երեւոյթ... գիւղերում։ Այսպիսի տոկոսների տակից դուր... գալը համարեա անհնարին է լինում. փողն ... շատ քիչ է ճարվում նոյն իսկ այդպիսի ... կոսներով անգամ։ Ի՞նչպէս զարգացնէ գիւղա... ցին իր խղճուկ տնտեսութիւնը այդպիսի պա... մաններում. փող պարտք անելով նա իսկապ... իր ճախն մի թոկ է դնում, որից ազատվել ... լինում ու որը վերջ ի վերջոյ նրան խեղդում է իսպառ։ Տուէք նրան 4—5—6 տոկոսո... գոնէ փող, բացէք նրան էժան ու ... կրեդիտ, եւ նա այն ժամանակ, ինչպէ... հարկն է, կօգտվի բարի խորհուրդներից ու ... րինակներից ու մինչեւ տասը կը վերադարձ... ձեզ։ Առանց փողի, առանց էժան կրեդիտի ... ճանապարհներ կը շինվեն, ոչ գործիքներ ... գնվեն, ոչ լաւ տեսակի անասուններ կը ... վեն, ոչ հողեր կը պարարտացնվեն, ոչ ... ղաների հետքերն ու ճահիճները կանհետա... նան ու ոչ այդպիսով գիւղացու դարաւոր ... ցունքը կը ցամաքի։

Ստ. Տէր-Աւետիքեան

Բանանց գիւղ.

...թից բժիշկ հրաւիրելու՝ 12—13 ր. վճարել, ինչպէս անցեալ տարի։ Իսկ այս տարի, շնորհիւ Օրդուբաթի էկսկուրսանտների, մենք լաւ ենք գտնում։ Այս հանգամանքներն աչքի առաջ ունենալով՝ ցանկալի է, որ Այվազեանցի նման մի բժիշկ, որքան կարելի է երկար մնայ մեզանում։

Տանակերտցի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Թիֆլիսի ոստիկանապետը առաջարկեց պրիստաւներին յայտնել բոլոր օտարաքաղաքացի հրէայ արհեստաւորներին, որոնք իրանց արհեստանոցներին կից ունեն եւ խանութներ, որ նրանք մի ամսի ընթացքում դադարեցնեն այդ խանութներում ոչ իրանց արհեստանոցից դուրս եկած առարկաների վաճառումը։ Մի ամսի ժամանակամիջոցը տրվում է նրանց վերջնականապէս, որի վերջանալուց յետոյ՝ խանութներում գտնվող յիշված առարկաները կը կնքվեն ոստիկանութեան կողմից։

—

Կիրակի, օգոստոսի 18-ին, տեղի ունեցաւ վրաց թատրագրող Ա. Ցագարելու յուղարկաւորութիւնը հանգուցեալի բնակարանից դէպի Քաշվէթի ս. Գէորգ եկեղեցին։ Յուղարկաւորութեանը ներկայ էին հանգուցեալի բազմաթիւ բարեկամներն եւ յարգողները, որոնց մէջ էին նաեւ վրաց ազնուականութեան ներկայացուցիչները՝ իրանց գլուխ ունենալով Թիֆլիսի ազնուականութեան պարագլուխ իշխան Մելիքովին, վրաց եւ հայոց դրամատիքական խմբերի դերասանները, վրաց դրամատիքական ընկերութեան կոմիտէտի անդամները, մամուլի ներկայացուցիչներն եւ բազմաթիւ այլ յարգողներ։ Չը նայելով որ ուղղված էր պսակներ չը դնել հանգուցեալի դագաղի վրա եւ այդ նպատակով ժողոված դրամները գործադրել որ եւ է բարի գործի համար ի յիշատակ հանգուցեալի, բայց եւ այնպէս մի քանի բարեկամներից եւ յարգողներից դրված էին դագաղի վրա մի քանի պսակներ։ Դագաղը թէ տանից դէպի եկեղեցի եւ թէ եկեղեցուց դէպի գերեզմանատուն տարվեց ձեռքերի վրա։ Կուկիայի յուղարկաւորների գերեզմանատանը՝ հանգուցեալ Ցագարելու գերեզմանի վրա՝ ճառեր խօսեցին եւ ոտանաւորներ կարդացին Իմեդով, Լէլաշվիլի, Ցուլաձէ, Նացվալով եւ ուրիշները։

—

Մօտ ժամանակներումս Անդրկովկաս եկաւ երկրագործութեան եւ պետական կալուածների գիտնական կոմիտէտի անդամ Բազարով, որի նպատակն է ուսումնասիրել տեղական գինեգործութիւնն եւ վազապահութիւնը։

—

Ուսանողուհիների ընդունելութիւնը Պետերբուրգի կանանց Բարձրագոյն կուրսերում վերջացաւ։ Ընդամենը խնդիր էին տուել 654 անձինք. սրանցից ընդունված են միայն 300 հոգի,—200-ը պատմական լեզուագիտական բաժնում, իսկ 100-ը—ֆիզիկօ-մատեմատիքական բաժնում. 354 հոգի չընդունվեցին՝ կուրսերում տեղի պակասութեան պատճառով։ Առաջիկայ ուսումնական տարվանից դասատուութիւնը ֆիզիկօ-մատեմաթիքական բաժանմունքում ընդարձակվում է բնախօսութեան ամբիոնի բացմամբ, որ պէտք է դասախօսէ պրոֆէսոր Ն. Վվեդենսկի։

—

Կիեվից «Новое Время» լրագրին հեռագրում են. «Կիեւի համալսարանը մօտ 1600 խնդիրներ են մտել։ Հրէաների համար որոշված է 7%»։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Ախալքալաքից օգոստոսի 20-ին դէպի Էջմիածին մեկնեց գործակալ Ընձակ վարդապետը, երկու պատգամաւոր քահանաների հետ միասին։ Նրանք տարան Էջմիածին՝ գիւղական հարսանիքների համար քահանայական ժողովի մշակած նոր կանօնադրութիւնը Վեհափառ Կաթողիկոսի հաստատութեանը ներկայացնելու համար։ Ցանկալի էր, որ Վեհափառ Կաթողիկոսը խրախուսէր գործակալ վարդապետին, հաստատելով մշակած կանօնները եւ բարեհաճէր հրամայել տպելու նոյն կանօնները՝ տալով իւրաքանչիւր գիւղին երկու կամ երեք օրինակ, իբրեւ ուղեցոյց գիւղական ժողովրդի»։

—

ՂՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Երէկ, օգոստոսի 15-ին, ամարային կլուբի դահլիճում, դրամատիքական խմբի արտիստները Ստրուժակայա եւ Մակսիմով տուեցին երկրորդ ներկայացումը։ Խաղացին Մանսֆէլդի 3 գործողութեամբ կոմեդիան եւ հայ սիրողների հետ «Կրոթ-կրոթ» վօդըվիլը։ Այս անգամ խաղը եւ նոյն իսկ մուտքը աւելի աջող էին, քան անցեալ անգամ»։

—

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ մեզ գրում են. «Օգոստոսի 11-ին դերասան պ. Օհանեանցը, տեղիս սիրողների մասնակցութեամբ, ներկայացրեց «Ասլան-Բալասի»։ Ասլան-Բալասու դերը կատարում էր ինքը Օհանեանցը։ Դերասանը ոչնչով չէր զանազանվում խաղի մէջ սիրողներից։ Գուցէ նա իր դերում չէր, գուցէ ուրիշ դերում նա կարող է ցոյց տալ իր տաղանդը, բայց այսօր անաջող էր։ Սիրողներից պ. Վ. Դովլաթեանը գերազանցում էր միւսներից իր խաղով։ Դահլիճը լիքն էր հանդիսականներով եւ հարբած ու անկարգ մարդկանցով, որոնք անտեղի բղաւում էին ու ծիծաղում. այդ էր պատճառը, որ երբ պ. Օհանեանցը ներկայացրեց «Խելագարը», մենք ոչինչ չը կարողացանք հասկանալ նրա խօսքերից. դրանից նեղացած դերասանը կամենում էր ընդհատել խաղը եւ դուրս գալ, բայց մի կերպ վերջացրեց։ Դերասանը այսօր պիտի ներկայացնէ «Դօքտօր Թաթոս» եւ «Օրթաճալի քէֆը» վօդըվիլները»։

—

ՏԱՆԱԿԵՐՏԻՑ մեզ գրում են. «Ամսիս 12-ին Օրդուբաթի հաշտարար դատաւորի մօտ քննըվում էր մի հետաքրքիր գործ։ Դատվում էր Ագուլիսին եւ իր շրջակայ գիւղերին իր պրակտիկայով (գլխաւորապէս ջրաբուժութեամբ) քաջ ծանօթ, արտասահմանում բժշկական կըրթութիւն ստացած, բայց Ռուսաստանի համար ցէնզ չունեցող, պ. Աւետիս Տէր-Յովհաննիսեան, թունաւոր եւ զօրեղ դեղեր գործածելու համար (պատժական օրինագրքի 104-րդ յօդ. համաձայն)։ Դատը հիմնված է Ագուլիսի դեղագործ պ. Քեալօվի եւ նախկին բժիշկ Տէր-Մարտիրոսեանի բժշկական վարչութեան տըւած գեկուցումների վրա։ Բազմաթիւ վկաներից ներկայ էին միայն երկուսը, որոնք սակայն հարցուփորձի չենթարկվեցին։ Հաշտարար դատաւորը միայն պ. Տէր-Յովհաննիսեանի պատասխանը լսելուց յետոյ, ենթարկեց 25 ր. տուգանքի։ Այս գործը քննվում էր երկրորդ անգամ. առաջին անգամ պ. Տէր-Յովհաննիսեանի բացակայութեամբ վճռված էր տուգանք 100 րուբլի, որից գոհ չը լինելով՝ նա խնդրել էր երկրորդ քննութիւն։ Պ. Տէր-Յովհաննիսեան գոհ չը մնաց երկրորդ վճռից եւս, գործը կը յանձնվի նահանգական դատարանին»։

—

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ մեզ գրում են. «Երէկ, ամսիս 14-ին, Նոր-Բայազէտի հրապարակում, ուր ներկայ տարվանից սովորաբար համախմբվում է մեր փոքրաթիւ ինտելիգենցիան, հոգեւորականութիւնը, ծառայող դասակարգը՝ հետաքրքրվելու ս. Աստուածածին եկեղեցու վերաշինութեան ընթացքով, իրարանցումը իրարանցումից անցել էր։ Ամբոխը խռովել էր. լսվում էին ամենախայտառակ հայհոյանքներ, սպառնալիքներ... հսկայ կազմուածքով մի տղամարդ, մի տոլստ ճմլել, կռացրել էր ուժեղ բազուկների տակ իր հակառակորդին եւ հարուածներ էր տեղում նրա գլխին։ Ծեծվողի գլխարկը վեր էր ընկել, մազերը խճճվել, իսկ գոյնը մահամերձ հիւանդի գոյն դառել։ Բարեբաղդաբար շուտ վրա հասան եւ մէջ մտնելով՝ ազատեցին անպաշտպան զոհին չափը կորցրած պարոնի ճանկերից... Ծեծողը, ընթերցող, ողջ Նոր-Բայազէտին յայտնի, խոշոր հեղինակութիւն ունեցող եւ ազդեցիկ անձնաւորութիւն համարվող Մաթոս աղա Ափրիկեանցն էր. իսկ ծեծվողը... քաղաքային աւագ Արծրունին։ Ի՞նչն էր պատճառը այդ վերին աստիճանի անամօթ, խայտառակ անցքի.—Թայֆայականութեան, աղայականութեան սկզբունքներին չը համակերպվելը, չը հնազանդվելը։ Քաղաքային աւագի յանցանքը կայանում էր նրանում, որ նա չէ կամեցել Մաթոս աղային բացառութիւն ճանաչել, ընդունելով նրան եւս վճարի ենթակայ—հասարակաց խոտատեղերում եղջիւրաւոր անասուններ արածեցնելու համար։ Չէ ճանաչել, խաթր չէ պահել, ինչպէս անում էին նրա նախորդները։ Այլ ընդհակառակը, կալանաւորել է արգելված տեղում արածող անասունը եւ արձանագրութիւն է կազմել։ Աւելորդ կօմմենտարիաներ հարկաւոր են արդեօք։

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեզ գրում են. «Մօտ 3—4 ամիս դադարումից յետոյ վերջապէս սկսեցին գործել այստեղի նաւթային գործարանները։ Շնորհիւ մի քանի բարեյաջող հանգամանքների, բոլոր գործարաններում բաւական աչքի ընկնող փոփոխութիւններ տեղի ունեցան յօգուտ գործաւորների։ Այն, ինչ որ տասնեակ տարիների ընթացքում անհնարին էր համարվում, այժմ շատ սովորական երեւոյթների շարքն է անցել»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Central News» լրագրին Հռոմից հաղորդում են, որ կարդինալ Րամպօլլա ուղարկեց ֆրանսիական հոգեւորականութեան Պապի պաշտօնական հրամանը՝ ենթարկվել ընկերակցութիւններին վերաբերեալ օրէնքին։ Բացի դրանից Րամպօլլա հաղորդեց իբր թէ ֆրանսիական ուխտագնացութիւնների կազմակերպողներին Հռոմում, թէ Պապը չէ ցանկանում ներկայ տարին ուխտագնացներին ընդունել Ֆրանսիայից այն ամեն ցոյցերից խուսափելու համար, որոնք կարող կը լինէին վիրաւորել կառավարութիւնը։

—Բօլգարական մի լրագրի Կ. Պօլսի թղթակիցը հաղորդում է, որ իբր թէ սուլթանի կառավարութիւնը գաղտնի կերպով պահում է գործակալներ Բօլգարիայում, որոնք դրդում են թիւրքաց ազգաբնակութեանը գաղթել Փոքր-Ասիա։ «Թիւրքաց կառավարութեան գործակալների դեր—ասում է թղթակիցը,—խաղում են Բօլգարիայում թիւրքաց տեղական բոլոր հաջիները եւ քիչ թէ շատ ինտելիգենտ թիւրքեր։ Թիւրքաց կառավարութիւնը աշխատում է կենտրօնացնել Փոքր-Ասիայում ամբողջ թիւրքաց ազգաբնակութիւնը, որպէս զի, Թիւրքիայի եւրօպական մասերում տեղի ունեցող աղէտների ժամանակ, կարողանայ ապահովել այնտեղ թիւրքաց կայսրութեան գոյութիւնը։ Գաղթականներին դրամական նըպաստներ տալու եւ Փոքր-Ասիայում նրանց բնակեցնելու համար թիւրքաց կառավարութիւնը մի յատուկ հարկ է մտցրել «մօաջիր-փուլ» անունով, որը առնում են թիւրքաց կայսրութեան սահմաններում ապրող բոլոր անձերից առանց բացառութեան։ Փոքր-Ասիայի տարածութեան վրա, աչքի առաջ ունենալով նրա պտղաբերութիւնը, կարող է բնակութիւն հաստատել 80 միլիոնից աւելի ազգաբնակութիւն։ Ահա թէ ինչու թիւրքաց կառավարութիւնը աշխատում է կենտրօնացնել այնտեղ ամբողջ մահմեդական ազգաբնակութիւնը։ Բացի թիւրքաց ազգաբնակութիւնից, Բօլգարիայից Փոքր-Ասիա են գաղթում պօմակներ (բօլգար-մահմեդականներ) եւ մահմեդականներ Բօսնիայից եւ Հերցէգօվինայից։—Նոյն թղթակիցը հաղորդում է, որ այժմեան սուլթանը մինչեւ այժմ թիւրքիայում թագաւորող սուլթաններից ամենագործունեայ եւ եռանդոտն է։ Թղթակցի խօսքով, փադիշահը անձամբ բաց է անում եւ կարդում է բոլոր վալիների, մութեսարիֆների եւ մինչեւ անգամ ոստիկանների բոլոր հաղորդագրութիւնները. նա ինքն է թելադրում բոլոր վարչական կարգադրութիւնները։ Մինիստրները ոչ այլ ինչ են, եթէ ոչ սուլթանի քարտուղարները։ Սակայն նրա ամբողջ եռանդը եւ անխոնջ գործունէութիւնը իզուր են կորչում, որովհետեւ նրա բոլոր շրջապատողները կամ անընդունակ մարդիկ են, կամ չարութեամբ եւ նախանձով լի դէպի իրանց պաշտօնակիցները։

—Պրօֆէսոր Րուդօլֆ Վիրխօվի առողջական դրութիւնը, գերմանական լրագիրների խօսքով, բաւական կազդուրվել է վերջերս։ Վտանգը անցել է։ Վիրխօվ օրվայ մեծ մասը անց է կացնում բազկաթոռում իր ընտանիքի շրջանում։ Նրա Բերլին վերադառնալու ժամանակի վերաբերմամբ դեռ եւս վերջնականապէս ոչինչ չէ որոշված։

—«Matin» լրագրի թղթակցի խօսքով, Բուխարէստի մի լրագիր հաղորդում է, որ տեղական ոստիկանութիւնը բռնել է նամակներ, որոնց շնորհիւ շատ նշանաւոր մերկացումներ են եղել։ Այդ նամակներից երեւում է, որ իբր թէ, պարզ երեւում է, որ մակեդօնական կոմիտէտը կազմել է դաւադրութիւն սուլթանին կամ նրա մեծ-վեզիրին սպանելու նպատակով։

—Կ. Պօլսից «Frank. Zeitung» լրագրին հաղորդում են, որ սուլթանը իրադէ հրատարակեց, որով կազմվում է մի յանձնաժողով ներքին գործերի, առեւտրի, ժողովրդական լուսաւորութեան եւ երկրագործութեան մինիստրութիւնների պաշտօնեաներից. այդ յանձնաժողովին կը մասնակցեն եւ վակուֆները ու ոստիկանութիւնը։ Յանձնաժողովը կերթայ Մակեդօնիա՝ ի կատար ածելու այն րէֆօրմները, որ հաստատել է սուլթանը, այն է ժանդարմէրիայի վերակազմութիւնը, ճանապարհների կառուցումը, դպրոցների բացումը եւ այլն։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

17 օգոստոսի

ԽԱՐԿՕՎ։ Համալսարանի դահլիճում կայացաւ առաւօտեան—տոհմագրութեան, պատմական աշխարհագրութեան եւ հնութիւնների սէկցիան՝ Մակեվիչի նախագահութեամբ. կարդացին րէֆէրատներ Կրասնօվ եւ Պաշալկօ. երեկոյեան—եկեղեցական հնութիւնների սէկցիան, Պլատօնօվի նախագահութեամբ. կարդացվեց Տրօցկու րէֆէրատը։ Վաղը նշանակված է առաջին էկսկուրսիան դէպի Խօրօշէվեան իգական վանքը։ Համաժողովը շատ շնորհաւորական հեռագիրներ ստացաւ։

ԲԵՐԼԻՆ։ Իտալական թագաւորը կայսերական զոյգի հետ միասին ներկայ էին գվարդիական զօրաբաժնի աշնանային զօրահանդէսին։ Երէկ թագաւորն ընդունեց կանցլէրին եւ երկարատեւ խօսակցութիւն ունեցաւ նրա հետ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Օգոստոսի 17-ին յունական թագաւորը եւ թագուհին ժամանեցին Պետերբուրգ, որտեղից գնացին Պետերհօֆ։

Օգոստոսի 17-ին եգէրների գնդի տօնին ներկայ էին Թագաւոր Կայսրը եւ Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնա։

18 օգոստոսի

ՊԵԿԻՆ։ Եապօնական զօրքերի նախկին հրամանատարը Չինաստանում գեներալ-մայօր Եամանի նշանակված է եապօնական զինուորական գործակալ Պեկինում։ Կարծում են, որ Եամանին կը յանձնվի չինական զօրքերի վերակազմութիւնը։

ՊԱՐԻԶ։ «Matin» լրագրի խօսքով՝ արդէն ստորագրված է հռովարտակ դիպլօմատիական փոփոխութիւնների մասին։ Նշանակված են դեսպաններ՝ Բիգուր—Բերլինում, Կամբօն—Մադրիդում, Բօմպար—Պետերբուրգում, Ժիւսէրան—Վաշինգտօնում, Րէնոէր—Բէրնում եւ եւ Կրօզիէ—Կօպէնհագէնում։

19 օգոստոսի

ԲԱԽՄՈՒՏ։ Տագանօվկա գիւղը, որ գտնվում է Բարվենկօվօ կայարանի մօտ, Սեվաստոպօլեան երկաթուղային գծի վրա, երէկ այրվեց։ Բացի բնակարաններից՝ այրվեցին բոլոր չարժական կայքերն եւ ամբողջ հացը։ Ազգաբնակութիւնը բաց երկնքի տակ է։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Այստեղի ապահովագրական ընկերութիւնները մտադրութիւն ունեն կազմել մի առանձին խումբ՝ 20 հոգուց բաղկացած՝ հրդեհների ժամանակ շարժական կայքերը պահպանելու համար։

ԼԻՒԿՍԷՆԲՈՒՐԳ։ Լիւկսէնբուրգի գահաժառանգը, որսորդութիւնից վերադառնալիս, կոտրեց աջ ոտքը։ Առողջութեան ընդհանուր դրութիւնը բաւարար է։

ԼՕՆԴՕՆ։ Առաւօտեան հասան Բօտա, Դէվէտ եւ Դէլարէյ։

ՎԻԼԴՊԱՐԿ։ Ժամի 9-ին մօտ նոցա մեծութիւնները եկան Նոր-պալատից կայարան։ Նոցա մեծութիւնների հրաժեշտը շատ սրտագին էր։ Պատուաւոր շքախումբը ուղեկցում է թագաւորին։

ԲԻՐՄԻՆԳԱՄ։ Պատերազմական մեդալների բաժանման առիթով՝ Չեմբէրլէն առարկում էր կառավարութեան ուղղած այն պարսաւի դէմ, թէ պատերազմը բաւականաչափ նախապատրաստված չէր. նրա կարծիքով, Անգլիան երբէք յանձն չի առնի այնպիսի ծախքեր, որոնք անհրաժեշտ են պատերազմի համար միշտ պատրաստ լինելու. միշտ էլ հարկաւոր կը լինի դիմել ժողովրդի հայրենասիրական զգացմունքին՝ մշտական զօրքի պակասորդը լրացնելու համար։ Եթէ Անգլիան յաղթող դուրս եկաւ վերջին պատերազմից, այդ բանը նա պարտական է գլխաւորապէս, եթէ ոչ լիովին, ազատակամ զինուորների աջակցութեան։

ԲԵՐԼԻՆ։ Վիրխօվ բաւական թոյլ է, այսուամենայնիւ ճանապարհորդութիւնը Վարցբուրգից Բերլին նրա վրա վատ չազդեց։ Կարելի է ասել, որ նա այժմ աւելի լաւ է, քան 8 օր առաջ։

ԽԱՐԿՕՎ։ Հնագիտական համաժողովի անդամների ձեռնարկած զբօսանքը աջողութիւն ունեցաւ. նրան մասնակցում էին աւելի քան 150 հոգի. պեղումները երէկ տեղի ունեցան Գօրօդցօվի եւ պրոֆէսոր Սամօկվասօվի մասնակցութեամբ. գտնված են XII-րորդ դարի բնակավայրերի հետքեր։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Այսօր Պետերհօֆի թատրօնում տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր ներկայացում ի պատիւ Բարձր Նորապսակների։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի հաշւով, փակագծում Թիֆլիսի հաշւով)

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բագու շաբաթը մէկ անգամ ուրբաթ օրերը դուրս է գալիս առաւօտեան 10 ժամ 15 րոպ. (11 ժ. 49 ր.), հասնում է Բագու գիշերվայ 12 ժամ 11 ր. (1 ժ. 9 րոպէին)։

Արագ գնացք Բագուից—Թիֆլիս դուրս է գալիս ուրբաթ օրերը գիշերվայ 12 ժամ 52 րոպէ (1 ժ. 50 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 2 ժ. 45 ր. (3 ժ. 43 ր.)։

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բաթում ամեն օր դուրս է գալիս առաւօտեան 6 ժ. 45 ր. (7 ժ. 43 ր.) հասնում է Բաթում երեկոյեան 5 ժ. 2 ր. (6 ժ.)։

Արագ գնացք Բաթումից—Թիֆլիս ամեն օր դուրս է գալիս երեկոյեան 10 ժ. 10 ր. (11 ժ. 8 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 9 ժ. 4 ր. (10 ժ. 2 ր.)։

Փոստատար գնացք Բագուից դուրս է գալիս երեկոյեան 9 ժ. 22 ր. (10 ժ. 20 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 3 ժ. 56 ր. (4 ժ. 54 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 5 ժ. 9 ր. (6 ժ. 7 ր.), հասնում է Բաթում առաւօտեան 5 ժ. 40 ր. (6 ժամ 38 րոպէին)։

Մարդատար գնացքը Բագուից դուրս է գալիս ցերեկվայ 2 ժ. 27 ր. (3 ժ. 25 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 7 ժ. 39 ր. (8 ժ. 37 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից առաւօտեան 8 ժ. 29 ր. (9 ժ. 27 ր.), հասնում է Բաթում երեկոյեան 8 ժ. 30 ր. (9 ժ. 28 ր.)։

Փոստատար գնացքը Բաթումից դուրս է գալիս գիշերվայ 11 ժ. 5 ր. (12 ժ. 3 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 11 ժ. 34 ր. (12 ժ. 32 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից ցերեկվայ 12 ժ. 36 ր. (1 ժ. 34 ր.), հասնում է Բագու առաւօտեան 6 ժ. 16 ր. (7 ժ. 14 ր.)։

Մարդատար գնացք Բաթումից դուրս է գալիս առաւօտեան 7 ժ. 5 ր. (8 ժ. 3 ր.), հասնում է Թիֆլիս երեկոյեան 6 ժ. 39 ր. (7 ժ. 37 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 7 ժ. 24 ր. (8 ժ 22 ր.), հասնում է Բագու ցերեկվայ 12 ժ. 5 ր. (1 ժ. 3 ր.)։

Փոստատար գնացք դուրս է գալիս Թիֆլիսից դէպի Կարս երեկոյեան 8 ժ. 30 ր. (9 ժ. 28 ր.). հասնում է Սանահին 1 ժ. 35 ր. (2 ժ. 33 ր.), Ղարաքիլիսա գիշերվայ 3 ժ. 32 ր. (4 ժ. 30 ր.), Ալէքսանդրօպօլ առաւօտեան 7 ժ. 17 ր. (8 ժ. 15 ր.), Կարս ցերեկվայ 11 ժ. 1. (11 ժ. 59)։

Փոստատար գնացք Կարսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 4 ժ. 57 ր. (5 ժ. 55 ր.), հասնում է Ալէքսանդրօպօլ երեկոյեան 8 ժ. 5 ր. (9 ժ. 3 ր.), Ղարաքիլիսա 11 ժ. 42 ր. (12 ժ. 40 ր.), Թիֆլիս առաւօտեան 6 ժ. 20 ր. (7 ժ. 18 ր.)։

Խառն գնացք Թիֆլիսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 2 ժ. 15 ր. (3 ժ. 13 ր.), հասնում է Ղարաքիլիսա 9 ժ. 30 ր. (10 ժ. 28 ր.) Ալէքսանդրօպօլ գիշերվայ 1 ժ. 25 ր. (2 ժ. 23 ր.)։

Խառն գնացք Ալէքսանդրօպօլից դուրս է գալիս առաւօտեան 5 ժ. 25 ր. (6 ժ. 23 ր.), հասնում է Ղարաքիլիսա առաւօտեան 8 ժ. 35 ր. (9 ժ. 33 ր.) և Թիֆլիս ցերեկվայ 3 ժ. 37 ր. (4 ժ. 35 րոպէին)։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. Նաւասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.

Լ. Ի. Դզելիեվ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Զ. Ի. Բարանասեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.

Գ. Ա. Թառխանեանց—1—1½ ժ. Ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Լ. Ի. Դզելիեվ—6—7 ժ.

Գ. Ա. Թառխանեանց—7—8 ժ. Ներքին և երեխայոց հ.

Բ. Ա. Նաւասարդեան—7½—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Տ. Ռովանիօսկի—տանը. ծաղկահատ և բըժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

ՀԱՐՈՒԹԻՒՆ ԳԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ

ՊԱՐՍԻՑ ԾՈՑԻ

ԶԷՅԹՈՒՆԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԲՈՒՇԻՐՈՒՄ

(Հիմնված 25 տարուց ի վեր)

Հաղորդում է մանրամասն տեղեկութիւններ Պարսից ծոցի առեւտրի մասին, ունի ներկայացուցիչներ հարաւային Պարսկաստանի առեւտրական կենտրոններում, ընդունում է յանձնարարութիւններ, գնում եւ վաճառում է ապրանքներ, փոխադրում է Եւրոպայից Պարսկաստան եւ Պարսկաստանից Եւրոպա, դիւրամատչելի պայմաններով.—Հասցէն. Zeytoon C. G. Buchire Persian-Gulf. 46—100

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

Ուսումնարան եւ Պանսիոն

Ս. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

Տեղափոխվում է Կրասինիկեանի տունը, Հայոց փողոց, եկեղեցու դիմաց։ Ընդունելութիւնը կը սկսվի օգոստոսի 25-ից։ 8—10

ՍՐԱՆՈՎ պատիւ ունեմ յայտնելու պ.պ. վաճառականներին եւ յարգելի հասարակութեանը, որ մեզ մօտ պատրաստվում են առաջիկայ ուսումնարանական տարվայ երկսեռ ուսանողների համար կաշուէ գոտիներ, իրանց բոլոր տեսակի բլեախներով, զանազան տեսակ սումկաներ եւ պայուսակներ։ Գները չատ մատչելի են. նոյնպէս էժան գնով կարող ենք տալ վաճառականներին։ Մեր արհեստանոցը գտնվում է Արմենակի բազարում, Ալ. Մանթաշեանի նոր շինութեան հանդէպ, № 37։ 1—3

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

„ՈՐԴԻՔ Բ. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆՑ"

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ

Տեղափոխված է Էկզարխեան հրապարակի վրա սեփական տան մէջ։ 1—3

Կօմմերչեսկի եւ այլն ուսումնարանների աշակերտներ

ընդունվում են ուսուցչի ընտանիքում լիակատար գիշերօթիկ, տեսնել ժամի 9—12 եւ 4—7 ժամերին. Чугуреты Панасеевича ул. д. Кирищевой № 19։ 1—1

ԹԷՀՐԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԴՊՐՈՑԻ ՀԱՄԱՐ

հարկաւոր է

ՄԻ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ ԵՒ ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

հայոց լեզու եւ թուաբանութիւն ուսանդելու։ Պայմանների մասին դիմել Ս. Ահարոնեանին, «Մուրճի» խմբագրատուն։ 1—5

ԻՎԱՆ ՋԱԽ. ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆՈՎԻ

Ուսումնարան եւ պանսիոնը

Զետեղված է նրա սեփական տանը, Տումանովսկայա փողոցում, № 11. 1—4

ԼՕՅՍ ՏԵՍԱՒ

(Չորրորդ տպագրութեամբ, 104 երեսից բաղկացած)

«ԼԻԱԿԱՏԱՐ ՀԵՇՏ ՄԻՋՈՑ ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ ԿԱՐԴԱԼ, ԳՐԵԼ ԵՒ ԽՕՍԵԼ ՍՈՎՈՐԵԼՈՒ»

Հայոց լեզուի օգնութեամբ

Աշխատասիրեց Վազգեան

Գինն է 40 կ., ճանապարհածախսով 50 կ.

Վաճառվում է Թիֆլիսի Կենտրոնական գրավաճառանոցում։ Օտարաքաղաքացիք դիմում են հրատարակչին, Թիֆլիս, Այվազ Այվազեանին։ Միքայէլեան փողոց, տ. № 97։ (Тифлисъ, А. Айвазову, Михайловскій просп., д. № 97).

Գումարով գնողներին զիջումն է լինում։ 5-ից աւելի գնողները ճանապարհածախս չեն վճարում։

Վաճառվում է նոյնպէս

ԻՆՔՆՈՒՍՈՅՑ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

Վրացոց եւ վրացախօս հայերի համար, վրաց լեզուի օգնութեամբ։

Գինն է 30 կ., ճանապարհածախսով 40 կ. 1—1

Լոյս տեսաւ

ԱՐՇԱԿ ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆԻ

Բանաստեղծութիւններ

ՎՇՏԱՀԱՐ ՍՐՏԻՑ

Գինն է 20 կոպ.

Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին։ 1—3

ՍՐԱՆՈՎ ՊԱՏԻՒ ՈՒՆԵՄ ՅԱՅՏՆԵԼ ի գիտութիւն հայ ուսուցիչների, որ իմ կազմած հայերէն լեզուի դասագրքերը՝

ՈՒՍՈՒՄՆ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ

ա. բ. եւ գ. տարի

Կովկասեան ուսումնարանական շրջանի պ. հոգաբարձուի թոյլտուութեամբ, ընդունվել են որպէս դասագրքեր բոլոր այն ուսումնարաններում, ուր աւանդվում է հայոց լեզուն։

Դիմել Թիֆլիսի Կենտրոնական գրավաճառանոցը, ուր գումարով գնողներին սովորական զեղջ է լինում։

(և.) 1—3 Ղազարոս Աղայեանց

Բ Ժ Ի Շ Կ

Մ. Գ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ

Վերադարձաւ արտասահմանից եւ վերսկսեց առողջվայ Նման, միզային, վեներական եւ սիֆիլիտիքական հիւանդութիւններ ունեցող հիւանդների ընդունելութիւնը։ Միխայլովսկի փողոց, № 60։ 2—3

19, 20, 21, 22, 23 и 24 августа

ВЪ МАГАЗИНѢ

П. С. ДОРОЖНОВ[А]

Сололакская улица, домъ Гургенова

НАЗНАЧЕНА

Съ 19-го августа, н. ШЕСТЬ ДНЕЙ, т. е. 19, 20, 21, 22, 23 и 24 августа, ежего[дно]

но назначаемая обычная

РАСПРОДАЖА

НА

ОСТАТКИ

которыхъ поступитъ на распродажу

До 40,000 остатковъ

По случаю дромадной обширности магазина, остатки сгруппированы для распрода[жи] изъ всѣхъ другихъ отдѣленій фирмы

Скидка противъ прошлыхъ лѣтъ значительно увеличена. Скидка отъ 30 до 60% съ руб[ля]

Обращаемъ вниманіе на поразительную дешевизну цѣнъ

Полотно бѣлое для бѣлья, чисто-льняное отъ 16 к. арш.

Полотно полосатое для полотенецъ отъ 6½ к. арш.

Мадапалламъ крученый отъ 8 к. аршинъ.

Простыни 1/еп отъ 65 за штуку.

Саратовская сарпинка отъ 7 коп. за аршинъ

Блузки дамскія цвѣтныя со скидкой 60% съ рубля

Масса товаровъ поступятъ для распродажи

Въ дни распродажи магазинъ будетъ открытъ съ 9 час. утра до 2-хъ ч. дня и съ до 8 час. вечера.

Примѣчаніе: Продажа исключительно только за наличныя деньги. 2—2

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

(Թիֆլիս, Լերմոնտովսկայա փողոց, № 9)

Ցանկացողները ունենալ իրանց առեւտրական գործերի համար ուսման ընթացքը աւարտած աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ, թող բարեհաճեն դիմել կուրսերի հիմնողին, Ս. Մանուէլեանցին։ Աւարտողները ստացել են մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն։ Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի հաստատված ծրագրի համեմատ, եւ ունեն օրինաւոր ատտեստատներ։

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՍԿՍՎԵԼՈՒ ԵՆ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 2-ից

Կուրսերի ծրագիրը եւ կանոնները կարելի է ստանալ ձրիապէս կուրսեր հիմնողի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիները դիմում են՝ ТИФЛИСЪ, учредителю коммерческихъ курсовъ С. П. Мануэльянцу. (և.) 9—12

БУХГАЛТЕРСКІЕ КЛАССЫ,

учр. **И. Я. Бронъ-фонъ-Бреннеромъ.**

Въ прошломъ году **ОКОНЧИЛО** курсъ **106**: женкаго пола 43 и мужскаго пола—63. При классахъ имѣется **библіотека** **товаро-технол. музей** и **бюро** для исполненія практическихъ работъ.

полненія практическихъ работъ.

Въ настоящемъ году для чтенія лекцій приглашены лучшіе специалисты, именно: инж. *М. И. Ченгеры*, инж. *Г. Я. Дюковъ*, юристъ *В. А. Москаловъ*, засл. пр. *П. С. Левицкій*, препод. ср. уч. зав. *Э. К. Ліозенъ*, *Ю. Ф. Гурмлинъ*, *С. Е. Козловъ* и др.

Обязат. предметы классовъ:

бухгалтерія, банковое дѣло, коммерческая ариѳметика, ариѳметика на счетахъ, технологія, товаровѣдѣніе, корреспонденція, каллиграфія, торговлезнаніе, торговые законы и **для желающихъ**: иностр. языки стенографія, упражненія на пишущей машинѣ.

По окончаніи выдаются **АТТЕСТАТЫ** и лучшимъ учащимся предоставляются **мѣста службы**.

Плата за весь курсъ 60 руб. Курсъ продолжается 5 мѣс. при ежевечернихъ, съ 5-ти до 8-ми ч. веч. занятіяхъ. Принимаются лица ОБОЕГО ПОЛА.

Программы и условія поступленія выдаются безплатно въ канцеляріи классовъ, **Николаевсиая, 88**, съ 9 до 1 ч. и съ 5 до 8 ч. веч.

Начало занятій съ 10-го сентября. Число вакансій **ограниченное**. Двѣ **безплатныя** вакансія свободны.

Учредитель классовъ *И. Бронъ-фонъ-Бреннеръ*

Квартира: Михайловскій пр., № 71. 10—15

Ֆինանսների նախարարութեան իրաւասութեան տակ գտնվող

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առեւտրական, գործարանական եւ նաւթարդիւնաբերութեան հաշուապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից ընդունված է իբրեւ օժանդակ ձեռնարկ առեւտրական դպրոցներում

ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

Երկու սեռի անձանց՝ գործնական ձեւով հաշուապահութիւն 4 ամսում, պատասխանատուութեամբ, եւ հարկաւոր դէպքում՝ յանձնարարականով

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ

1) Իտալական կրկնակի հաշուապահութիւն արդիւնագործութեան բոլոր ճիւղերի վերաբերեալ. նաեւ նաւթարդիւնաբերական և նաւթագործական հաշուապահութիւն։
2) Առեւտրական թուաբանութիւն։
3) Առեւտրական թղթակցութիւն։
4) Մուրհակային եւ առեւտրական օրէնքներ։
5) Վայելչագրութիւն եւ ուղղումն ամենավատ ձեռագրի։

Ընդունելութիւն ամեն օր։ Պարապմունքները սկսվում են 1902 թւի Սեպտեմբերի 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ՝ 60 րուբլի վճարով ամբողջ դասընթացքի համար։

Դասընթացքը աւարտողներին տրվում է, ֆինանսների նախարարութեան թոյլտրված ծրագրի համաձայն, վկայագիր։

Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին՝ Թիֆլիսում, Николаевская ул. № 46, ամենայն օր։ Ծրագիր ուղարկվում է ձրի։

Վերեւում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։ ԳԻՆՆ է 3 ր. 50 կոպէկ։ (կ. և. հ. չ.) 21—35

Дозволено Цензурою, Тифлисъ, 20 Августа 1902 г.

Электропечатная Груз. Издат. Т—ва. Б.-Ванкская ул.